

dežurni pri sami otvoritvi. Po razstavnem katalogu povzemam o razstavljavcu naslednje podatke:

Ive Šubic se je rodil leta 1922 v Poljanah, v rodbini, ki je dala v preteklosti slovenskemu narodu vrsto slikarjev in podobarjev. Mladostno dobo je preživel doma in v osnovno šolo je hodil v Poljanah. Nato se je vpisal na Umetno obrtno šolo v Ljubljani. Študij na zagrebški umetniški akademiji je moral zaradi vojne prekiniti. Že leta 1941 je stopil v partizane. Bil je borec Cankarjevega bataljona in Tomšičeve brigade. Kmalu so ga premestili v Centralno tehniko KPS, kjer je bil sprva ilustrator, kasneje pa vodja grafičnega oddelka. Mladi Ive je v partizanih pridno ustvarjal, predvsem risal. Prvi blok skic iz partizanskega življenja se je izgubil, ko so se morali umikati pred Nemci. Pozneje je kot ilustrator in vodja grafičnega oddelka neumorno snoval in ustvarjal, kolikor so pač dopuščale tedanje razmere. Po osvoboditvi je nadaljeval slikarski študij na Akademiji za upodabljajočo umetnost v Ljubljani. Študij je končal leta 1948 pri prof. Gojmiru Antonu Kosu; specialno šolo je delal pri prof. Gabrielu Štupici, grafiko pa je študiral pri prof. Božidarju Jakcu. Danes se bavi poleg slikanja z oljem in tempero tudi z grafiko in ilustracijami. Ilustriral je več mladinskih knjig in je leta 1949 in 1951 prejel Levstikovo nagrado. Predvsem z grafiko je sodeloval na razstavah v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu, Sarajevu, Skopju, Parizu, Benetkah, Milanu, Moskvi, Pekingu, New Delhiju, Berlinu, Tokiju in Rangu. Razstava v loškem muzeju pa je bila njegova prva samostojna razstava. Motive zajema iz dveh virov: iz domačega vaškega okolja, kjer se po eni strani približuje folklori (slike na steklu), po drugi strani pa vaše motive preoblikuje in monumentalizira; drugi vir so mu spomini na brezmejne napore, trpljenje in herojstvo partizanstva. Tu opušča strogo dokumentarnost prvih ilustracij in obdeluje snov kot umetniško vizijo in simbol generacije, ki je sredi vojnih grozot izpovedovala vero v človeka.

Po večmesečni prekinitev zaradi drugih razstav je bila na zgornjem grajskem hodniku končno zopet postavljena stalna *muzejska galerijska zbirka*. Od najstarejših kopij fresk iz 13., 14. in 15. stoletja iz Crngroba in Suhe pa vse do najmlajšega rodu, od vsakogar po eno ali nekaj del, je zastopano slikarstvo loškega ozemlja. Nekateri slikarji rojaki so se že odzvali vabilu muzeja in darovali ali pa samo posodili muzeju eno ali več svojih del ter

tako, pomagali ustvariti slikarsko zbirko oziroma galerijo slikarstva Škofje Loke, Poljanske in Selške doline. Izpopolnitev te galerije za prikaz umetnostnega ustvarjanja na loškem ozemlju je zahtevna naloga, katere velik del bi bil uresničen že s samo preureditvijo grajske dvorane v ta namen. Kadar se bo to uresničilo, bo za Loko kot tudi za vso slovensko kulturo velik praznik. Do takrat pa bo muzej prirejal razstave posameznih umetnikov in posameznih dob ter tako seznanjal občinstvo s posameznimi umetniki in umetnostnimi obdobji.

Andrej Pavlovec

USTANOVITEV ZBIRKE GROHARJEVIH MLADOSTNIH DEL V SORICI

V okvir muzejskega dela spada poleg zbiranja muzejskih predmetov po terenu tudi organiziranje posameznih zbirk na terenu samem, kar je še najpravičnejši odnos tako do predmetov kakor tudi do kraja ali ožjega okoliša, kjer so bili predmeti najdeni. Najlaže se približamo načelu o ohranitvi predmeta v njegovem okolju prav z organiziranjem zbirk v kraju, kjer so bili le-ti najdeni, kjer so jih vrsto let uporabljali in kjer so se tudi ohranili. Zbrani v zbirki pa skupno s krajem najzgovorneje pričajo o svoji preteklosti.

V primeru, ko gre za spominske zbirke ali samo za rojstne hiše velikih mož, je tu njihovo delo običajno nekoliko okrnjeno prikazano samo z ostanki predmetov, ki jih je uporabljal in je nujno, da se slavnega pokojnika-rojaka prikaže tudi z njegovimi deli. Spominska zbirka v rojstnem kraju pa ima poleg kulturnega tudi še drugačen pomen; je n. pr. zelo dober turistični mik kraja, kamor prihaja prav zaradi spominske sobe ali rojstne hiše ali kako drugače muzeološko obdelanega spomina na slavnega rojaka mnogo ljudi, ki bi sicer morda nikoli ne našli poti v ta kraj.

Z organiziranjem tovrstnih zbirk muzej po eni strani razbremenjuje svoj največkrat omejeni razstavni prostor, po drugi strani pa je možno v taki spominski zbirki veliko bolje prikazati delo in življenje posameznika, kar v muzeju vedno ni mogoče. Mnogo predmetov, kolikor so v muzeju na razpolago, leži največkrat zaradi pomanjkanja prostora v depoju in jih ni mogoče razstaviti, kajti muzeološko pretehtana zbirka v samem muzeju mora kompleksno prikazovati n. pr. vse slavne

može z nekega področja in njih dela. Tako so v zbirki slik loških slikarjev vsela poprej vsa originalna dela Ivana Groharja, kolikor jih je muzej pač imel, in še vse barvne reprodukcije njegovih del. Pri novi postavitvi pa je Grohar zastopan le s tremi deli, kajti če bi razstavili vsa njegova dela, kolikor jih muzej hrani, bi nujno morali na drugem mestu izločiti dela drugega manj znanega slikarja. Vendar je naloga muzeja, da prav manj znane avtorje predstavlja z več deli, da se morejo obiskovalci vsaj v muzeju seznaniti z njegovim delom. Glavna dela Ivana Groharja, predvsem vrhunska, so zaradi njegovega vseslovenskega pomena zbrana v osrednji slovenski umetniški galeriji v Ljubljani in je tako brez pomena, prikazovati Groharjevo ustvarjalnost v istem obsegu v našem lokalnem muzeju; tega niti ni več mogoče storiti, ker njegovih del ni več na razpolago, vsaj toliko ne, da bi mogli z njimi dostojno prikazati razvoj njegovega slikarstva. Zato je dovolj, če je v našem muzeju zastopan le z nekaterimi značilnimi deli.

Druga stvar pa je, če gre za prikaz Groharjeve mladostne dobe, začetkov njegove slikarske poti, ki je še posebej povezana s področjem, na katerem deluje loški muzej. Umetnikova dela iz tega obdobja bi muzej lahko z vso upravičenostjo prikazoval v svojih zbirkah, še bolj pa je, če je takšna zbirka ustvarjena v Groharjevem rojstnem kraju. Razen skromne plošče, v Sorici Grohar do pred kratkim ni imel drugega spomenika. Ureditev rojstne hiše ni prihajala v poštev, ker je predaleč iz vasi in tudi niso v njej ohranjeni muzeološko pomembni predmeti izza slikarjevega življenja. Muzej je zato rej priskočil na pomoč pri organiziranju in ureditvi spominske zbirke Groharjevih mladostnih del, za kar je prišla iniciativa iz vrst Soričanov (najzaslužnejši med njimi je bil za to župni upravitelj France Gačnik).

Zbirka Groharjevih mladostnih del v Sorici je bila za javnost odprta v nedeljo, dne 29. maja 1960. Ob tem so domačini v zadržnem domu priredili slovestno akademijo, za tem pa je predsednik Muzejskega društva iz Škofje Loke dr. Pavle Blaznik odprl spominsko zbirko, ki je nameščena v dveh sobah župnišča, kjer je Grohar svoj čas bival. Prireditev je obiskalo veliko število Groharjevih ožjih rojakov in gostov. V zbirki so zbrana naslednja Groharjeva dela:

1. *Vrtnice*. — Olje, platno, velikost 21 × 16,5 cm. Brez signiranja. Last Muzeja v Škofji Loki.

2. *Znamenje*. — Olje, platno, velikost 27 × 19 cm. Brez signiranja. Last Muzeja v Škofji Loki.

3. *Marija*. — Olje, platno, velikost 87 × 66 cm. Signirano desno spodaj: Ivan Grohar, Zagreb 1888. Last župne cerkve v Sorici.

4. *Marija s sv. Dominikom*. — Olje, platno, velikost 36 × 78 cm. Signirano desno spodaj: I. Grohar 1894. Last župne cerkve v Sorici.

5. *Portret moža*. — Olje, papir, velikost 55 × 24 cm. Signirano desno zgoraj: Grohar 94. Last Pintarjevih iz Sorice.

6. *Emavs*. — Olje, platno, velikost 163 × 100 cm. Signirano desno spodaj: I. Grohar 1894. Last župne cerkve v Sorici.

7. *Portret Franje Tavčarjeve*. — Svinčnik, papir, velikost 53 × 43 cm, oval. Signirano desno v sredini: Grohar 1893. Last Tavčarjeve družine v Ljubljani.

8. *Srečanje župnika Eržena z Abrahamom*. — Olje, platno, velikost 46,5 × 35,7 centimetrov. Brez signiranja, spodaj v sredini zapis: 1844—94. Last Muzeja v Škofji Loki.

9. *Sv. Družina*. — Olje, platno, velikost 90 × 68 cm. Signirano desno spodaj: Grohar 1895. Last župne cerkve v Sorici.

10. *Sv. Nikolaj*. — Olje, platno, velikost 202 × 100 cm. Signirano levo spodaj: Ivan Grohar 1896. Last župne cerkve v Sorici.

11. *Jaslice*. — Olje, platno, velikost 75 × 83 cm. Signirano desno spodaj: Grohar 96. Last župne cerkve v Sorici.

12. *Župniku Jamniku za 50-letnico*. — Olje, platno, velikost 48,5 × 32,5 cm. Signirano desno spodaj: 1846—96. 3. dec., I. Grohar. Last župne cerkve v Sorici.

13. *Sv. Neža*. — Olje, platno, velikost 50,5 × 36,5 cm. Signirano desno zgoraj: I. Grohar 97. Zasebna last.

14. *Študija za oltarno sliko*. — Olje, platno, velikost 62 × 45 cm. Brez signiranja. Last Muzeja v Škofji Loki.

15. *Krajina*. — Olje, platno, velikost 21 × 27 cm. Brez signiranja. Last Pintarjevih iz Sorice.

16. *Muca*. — Olje, platno, velikost 27 × 19,5 cm. Brez signiranja. Last Pintarjevih iz Sorice.

17. *Portret moža z brki*. — Olje, platno, velikost 30,5 × 24,5 cm. Brez signiranja. Last Pintarjevih iz Sorice.

18. *Pozdrav iz Sorice*. — Lavirana perorisa s tušem, papir, velikost 27 × 40 cm. Signirano levo spodaj: I. G. Last Pintarjevih iz Sorice.

19. *Sv. Florijan*. — Olje, platno, velikost 100 × 79 cm. Brez signiranja. Last Muzeja v Škofji Loki.

V zbirki so zastopana najzgodnejša dela mladega Groharja, njegovi prvi poskusi in dela, ki so nastala v času slikarjevega šolanja, skupaj 19 kosov. Zbirko slik dopolnjuje nekaj predmetov, kot so Groharjev suknjič, slikarsko stojalo, škata za barve, kamen za mletje barv ter nekaj literature o Groharju. S temi, slikam dodanimi predmeti, ki so bili nekoč slikarjeva posest, se je zbirka oddaljila od tipično galerijskega načina razstavljanja in dobila že rahel nadih spominske zbirke. V tej smeri bi bilo potrebno z delom tudi nadaljevati, dokler ne bo današnja zbirka dobila vse bolj značaj spominske zbirke in si pridobila podoben pomen, kot ga ima dandanes Prešernova rojstna hiša na Vrbi.

Andrej Pavlovec

MUZEJSKA ZBIRKA V ŽELEZNIKIH

Ko je v začetku tega stoletja ugasnil plavž in utihnilo kladivo v vigenjcih, je v Železnikih zavladalo mrtvilo. Vigenjce so sčasoma podrli, rake odstranili ali prekrili in tudi plavž je bil že na tem, da ga porušijo. Spremenil se je tudi način življenja. V marsičem so pa Železniki vendar ohranili svoje posebnosti, ki izvirajo iz preteklih stoletij. Vsa podoba trga ima nekaj svojskega, mnogo hiš še razodeva imenitnost nekdanjih fužinarjev, druge pa govorijo o proletarskem življenju žebljarskih družin.

Po osvoboditvi so se tudi Železniki začeli dramiti iz gospodarskega mrtvila in končno se je pod vodstvom Nika Žumra razvila nova industrija fine mehanike, po njem imenovala tovarna »Niko«. Vodstvo tovarne je čutilo, da podjetje ni nekaj povsem novega, ampak da ima svoje korenine v nekdanji železarski obrti, v fužinah in vigenjcih. Spoštljivo so zbrali razne predmete, ki spominjajo na obrt njihovih očetov, napravili makete vigenjca, fužine in plavža ter tako sestavili zanimivo lokalno muzejsko zbirko, tesno povezano s komaj minulo preteklostjo trga. Toda razni drugi problemi so odrinili to zbirko v pozabo in danes leži zanemarjena in neupoštevana v temnem skladišču, na vratih pa je pritrjena tablica, ki pravi, da naj bi bil to Tehniški muzej.

Muzejska zbirka je majhna, a zanimiva. Maketa vigenjca s štirimi ješami je tako izdelana, da motorček žene kolesa, mehove in giblje žebjarje pa celo zibelke, v katerih so matere jemale otroke s seboj na celodnevno delo. Druga še večja ma-

keta in velika zidna slika kažeta bivšo fužino na Jesenovcu. Dobro se vidijo »volenci« za »cajne«, iz katerih so žebjarji hovali žeblje. V zbirki so še: model plavža, voziček za rudo, nakovalo, velike klešče, ingol in drugo orodje, raznovrstni železni izdelki, kovana železna blagajna in blagajniški zapiski fužinarjev, pločevinasti boni za plačo delavcev in podobno. Vsa zbirka je strpana v dvoriščnem traktu Plavčeve hiše v Gornjem koncu nasproti plavža. Dohod do nje je po lesenem hodniku iz drugega nadstropja. Ker je bila zbirka dalj časa na vlažnem, so sadrene figure v maketah razpadle, njihov mehanizem je pokvarjen, železni predmeti so zarjaveli in platnice blagajniških knjig uničene.

Zbirka bi bila lahko pomembna za kraj in za turiste, kakor je to primer v Kropi. Kropa se je znala uveljaviti v svetu s svojo originalno starinskostjo, ki jo skrbno ohranja, s svojo »slovensko pečjo«, z umetno-obrtno delavnico in — ne nazadnje — s svojim Kovaškim muzejem. Na široko je poznana in marsikateri turist jo obiše. Železniki imajo iste pogoje kakor Kropa, saj imajo isti, enako ohranjeni značaj naselja, edini stari plavž na Slovenskem, s krajevno preteklostjo povezano industrijo in celo bolj prometno lego. Že zdaj jih zaradi plavža obiskujejo strokovnjaki metalurgi celo iz inozemstva. Če bi pa Železniki znali poudariti svoje posebnosti in pokazati svoje zanimivosti, bi postali privlačni za domačine in tuje. Varovati bi morali tipično zunanjsčino svojih hiš, ohranjevati stari del nepopačen, graditi nove stavbe samo v novem delu proti Češnjici, oskrbeti udobno gostišče, stišno urediti prostor okoli plavža, dobiti v njegovi bližini primerno stavbo za muzejsko zbirko, predmete lepo razporediti, jih dopolniti in pravilno opremiti. Tako urejen trg s specialnim krajevnim muzejem bo vzbujal ponos in privrženost pri svojem mladem rodu, tujim gostom bo pa s primerno propagando vzbujal zanimanje in jih privabljal. Saj ljudje vedno več potujejo in jih zanimajo predvsem kraji, ki imajo kake naravne ali kulturnozgodovinske posebnosti. Posebnosti pa imajo Železniki dovolj in jih je treba le prikazati. K temu bo mnogo pripomogla muzejska zbirka, če bo nameščena v primernem prostoru in lepo urejena. Vse to — ohranjevanje krajevnih posebnosti in ureditev krajevnih muzejske zbirke — je pa odvisno od razumevanja in požrtvovalnosti Železnikarjev samih. Zeleti je, da ne bi pustili propasti svoje